

УДК 378(091): 908

DOI: 10.35619/iuu.v1i15.435

Коляда Наталія

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

ORCID: 0000-0003-3623-6552

e-mail: Koliada_n@ukr.net

Кравченко Оксана

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

ORCID: 0000-0002-9732-6546

e-mail: okskravchenko@ukr.net

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА: 15 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті на основі аналізу загальних підходів щодо дослідження проблем педагогічного краєзнавства схарактеризовано діяльність Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України, створеного в 2006 році в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

З'ясовано, що серед різних напрямів наукових досліджень утверджується регіональний підхід, що ґрунтується на висвітленні закономірностей розвитку національної освіти та педагогічної думки на маловідомих, унікальних регіональних матеріалах. Один із аспектів такого регіонального підходу є предметом досліджень педагогічного краєзнавства – галузі педагогічного знання про особливості розвитку освіти, науки, педагогічної думки, культури місцевого краю, вивчення, збереження та творче використання регіонального педагогічного досвіду в теорії та практиці сучасних освітніх закладів.

Доведено, що у процесі розвитку педагогічного краєзнавства вагоме місце займає співпраця закладів вищої освіти з науковими установами Національної академії педагогічних наук України.

Визначено, що Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства – осередок інтеграції освіти і науки як необхідної умови інноваційного розвитку будь-якої країни, суспільства. Тому основними завданнями його діяльності є співпраця з науковими установами, закладами вищої освіти, дослідження, апробація і впровадження у практику теоретико-методологічних засад педагогічно-краєзнавчої діяльності.

Ключові слова: краєзнавство, педагогічне краєзнавство, інтеграція освіти і науки, регіональні наукові дослідження, науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства.

Постановка проблеми. Глобалізація та інтеграція у світовий простір вимагає від нас пошуку нових підходів, нових засобів співіснування, нових

шляхів збереження своєї ідентичності, свого національного обличчя, своїх традицій в усіх сферах суспільного життя.

Серед різних напрямів наукових досліджень утверджується регіональний підхід, що ґрунтується на висвітленні закономірностей розвитку національної освіти та педагогічної думки на маловідомих, унікальних регіональних матеріалах.

Питання регіональної, локальної історії в цілому та питання аналізу освітньо-виховного процесу крізь призму мікроісторії – «надзвичайно актуальні, відповідають вимогам часу, розширюють і поглиблюють наші погляди на педагогічний процес і загалом на історико-педагогічну науку. Підтвердженням такого мейнстрімного напрямку спостерігаємо у тому факті, що нині найбільш цікаві, найбільш запам'ятовувані праці, статті, розвідки з історії, культури, соціології присвячені мікроісторичній тематиці, повсякденному життю» (Сухомлинська, 2015, с.4).

Один із аспектів такого регіонального підходу є предметом досліджень педагогічного краєзнавства – галузі педагогічного знання про особливості розвитку освіти, науки, педагогічної думки, культури місцевого краю, вивчення, збереження та творче використання регіонального педагогічного досвіду в теорії та практиці сучасних освітніх закладів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. З-поміж сучасних тенденцій розвитку української та зарубіжної освіти, педагогіки – актуалізація регіональних досліджень, що виявляється у зверненні науковців до різних аспектів педагогічного краєзнавства, мікроісторії тощо.

Означені проблеми стали предметом обговорень під час наукових заходів: Всеукраїнської історико-педагогічної конференції «Історико-педагогічні дослідження: регіональний вимір» (Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка, 2006р.), Всеукраїнської науково-практичної конференції «Освіта крізь призму мікроісторії: заклади освіти, особистості, навчальна література, листування» (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015 р.), Всеукраїнських науково-методологічних семінарів з історії освіти (Державна науково-педагогічна бібліотека імені В. О. Сухомлинського) та ін.

Сьогодні історико-педагогічна наука значно просунулася у дослідженні цього напрямку. Свідченням цього є праці О. В. Сухомлинської (2015), О. Б. Петренко (2020), Л. Д. Березівської (2016), Н. П. Дічек (2020), Н. Б. Антоненя (2016), О. П. Міхна (2020) та ін.

Актуальність наукової проблематики підсилюється багатовимірністю педагогічного краєзнавства одночасно як педагогічного, історичного, соціального явища, що потребує ґрунтовного вивчення задля репрезентативного його представлення в сучасному освітньому, соціально-педагогічному й історико-педагогічному дискурсах.

Мета статті – на основі аналізу загальних підходів щодо дослідження проблем педагогічного краєзнавства схарактеризувати діяльність Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Краєзнавство – інтегрований науково-освітній напрям, який спрямований на пізнання історико-

географічних країв з метою їх культурно-духовного відродження й пошуку шляхів перспективного соціально-економічного розвитку на основі врахування історично закладених передумов **розвитку**.

Дослідження проблем краєзнавства здійснює Національна спілка краєзнавців України – добровільна творча організація зі статусом національної всеукраїнської творчої спілки як суб'єкта творчої діяльності, що об'єднує краєзнавців – професійних дослідників і літописців рідного краю. Основною метою діяльності Спілки є розвиток національного краєзнавчого руху, залучення до пізнання рідного краю широких верств населення, використання досвіду, здобутого в цій галузі в Україні та за кордоном, створення й оприлюднення документально-публіцистичних і науково-популярних творів із історії та культури краю (Національна спілка краєзнавців України).

З ініціативи Національної спілки краєзнавців України видається науковий журнал «Краєзнавство», заснований у квітні 1927 року Українським комітетом краєзнавства, репресований у 1930 р. та відроджений 1993 року. Дослідники виокремлюють такі види краєзнавства: державне (здійснюється у наукових установах – науково-дослідних інститутах, музеях бібліотеках), громадське (краєзнавчий рух із залученням широких кіл громадськості), педагогічне (зокрема шкільне або учнівське) (Краєзнавство: науково-популярний журнал).

Педагогічний аспект краєзнавства відображає педагогічне краєзнавство – галузь історико-педагогічного знання про особливості розвитку освіти, науки, педагогічної думки, культури місцевого краю, вивчення, збереження та творче використання регіонального педагогічного досвіду в теорії та практиці сучасних освітніх закладів (Краєзнавство, 2020).

Розвиток фундаментальних і прикладних досліджень із проблем педагогічного краєзнавства – основна мета діяльності низки науково-дослідних структур, зокрема Педагогічного музею України Національної академії педагогічних наук України. Наприклад, до Всеукраїнського дня краєзнавства науковці підготували віртуальну виставку «Шляхами шкільного краєзнавства».

На увагу заслуговують започатковані у 2014-2015 роках серії «Бібліофонд Педагогічного Музею» та «Педагогічні републікації», адресовані дослідникам української культури, історикам, педагогам, книгознавцям, бібліографам, працівникам музеїв. Основна мета – популяризувати й актуалізувати маловідомі або призабуті праці вчених, педагогів, освітніх діячів минулого; оприлюднити результати наукового опрацювання фондів музею у формі каталогів книжкових музейних колекцій (Педагогічний музей України Національної академії педагогічних наук України).

У процесі розвитку педагогічного краєзнавства вагоме місце займає співпраця закладів вищої освіти з науковими установами Національної академії педагогічних наук України.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини з 2006 року діє Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування Національній академії педагогічних наук України та Міністерству освіти і науки України. Центр створено відповідно до постанови Президії Академії педагогічних наук

України (протокол № 1 –7/5 – 136 від 20 квітня 2006 року). Координує діяльність Центру відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України.

Мета і завдання діяльності Центру педагогічного краєзнавства – розвиток фундаментальних і прикладних досліджень із проблем педагогічного краєзнавства, координація дослідницької діяльності вчених у цій галузі, створення можливостей для апробації та впровадження у навчальний процес результатів досліджень, залучення обдарованої молоді до активної науково-дослідної роботи.

Основні тематичні напрями діяльності Центру: проблеми педагогічного краєзнавства: структура, функції, принципи та джерела; теоретико-методологічні засади педагогічно-краєзнавчої діяльності; зміст, форми і методи навчання здобувачів освіти засобами педагогічного краєзнавства; педагогічне краєзнавство як ефективний засіб професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах ЗВО; педагогічне краєзнавство як соціокультурний феномен: історія і сучасність (Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України).

До структури Центру сьогодні входять Науково-дослідна лабораторія «Педагогічне краєзнавство Черкащини», науково-дослідні підрозділи ЗВО України, наукові секції (історії регіональної освіти, персоналізованої педагогіки, історико-педагогічного джерелознавства), Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» (2014).

Один із ключових і вже традиційних напрямів діяльності Центру – пошуково-краєзнавча робота викладачів і здобувачів вищої освіти. Це розробки науково-дослідних тем, студентська наукова робота, підготовка та захист дисертаційних робіт, наукових праць: «Школа і долі» (Нестругіна та Полехіна, 2010), «Долі репресованих освітян крізь призму сучасних студентських досліджень» (Полехіна, 2011), «Репресовані освітяни Черкащини» (2008), «Святиться учителя ім'я» (Нестругіна та Полехіна, 2020) та ін.

Яскравим прикладом міждисциплінарного підходу досліджень є спільний освітній та науково-дослідницький проект «Жінки в історії соціальної роботи», реалізований в межах діяльності Центру педагогічного краєзнавства та Гендерного центру, який входить до Всеукраїнського осередку центрів гендерної освіти України.

У 2018 р. видано монографію «Жінки в історії соціальної роботи» (авторський колектив: Н. Коляда, Т. Кочубей, О. Кравченко, І. Албул, О. Балдинюк, Г. Бондаренко, О. Матрос, В. Полехіна, Н. Левченко, В. Ісаченко, А. Войтовська, М. Скочко, К. Чупіна). До науково-пошукової роботи долучаються здобувачі вищої освіти факультету соціальної та психологічної освіти. Монографія складається з розділів: «Меценатки часів княжої та козацької доби», «Благодійність жінок крізь призму освітнього та літературного процесу XIX – початку XX ст.», «Роль жінок-волинянок у розвитку освіти в Україні (середина XVI – кінець XVIII століття)», «Вирішення соціальних питань на сторінках жіночої преси (кінець XIX – перша третина XX ст.)», «Роль жінки в інституалізації соціальної роботи

України в умовах трансформації» (Кравченко, Коляда та Чупіна, 2020, с. 127–128).

У 2020 р. авторський колектив підготував наступний випуск колективної монографії *«Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття і до сьогодення»*, мета якої – жіноча репрезентація в історії інституалізації соціальної роботи як професійного виду діяльності в країнах Західної Європи та США, а також вивчення та узагальнення досвіду видатних жінок, які зробили значний внесок у цій сфері, здійснюючи спроби теоретичних підходів до соціальної роботи та ініціюючи відповідні практики в Україні.

З 2014 року в межах діяльності Центру впроваджено інноваційний проєкт – Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія», мета якого – формування у здобувачів вищої освіти високої патріотичної свідомості, почуття вірності до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Учасниками табору є студентська та учнівська молодь міста Умань. Зокрема, XI зміна Національно-патріотичного табору для студентської молоді «ДІЯ» проходила під гаслом «Наслідуймо видатних українців!» (квітень 2019 р.). Мета – висвітлення педагогічної діяльності видатних освітян України другої половини XIX – початку XX століття (Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України).

Результати науково-дослідної роботи співробітників центру висвітлені у численних монографіях, навчальних посібниках, підручниках, бібліографічних покажчиках, публікаціях в українських і зарубіжних фахових наукових виданнях, серед яких: *«Педагогічне краєзнавство»* (2008, гриф МОН України), *«Хрестоматія педагогічного краєзнавства Черкащини»* (2012), *«Розвиток дитячого руху в Україні: документи та матеріали (початок XX ст. – середина 30-х років XX ст.)»* (2012), *«Українська історико-педагогічна наука у дзеркалі тематики дисертаційних досліджень (1995–2014)»* (2014), *«Школа і долі»* (2013), *«Педагогічно-просвітницька діяльність громадських організацій України (друга половина XIX – початок XX ст.)»* (2015), *«Сільська бібліотека (зібрання «метеликів»)»* (2015), *«Проблеми соціального виховання в педагогічній теорії і практиці України (20-ті – середина 30-тих років XX століття)»* (2017), *«Всеукраїнський Пролеткульт: освітньо-просвітницька та культуротворча діяльність (1917–1932)»* (2016), *«Розвиток есперанто-руху в Україні (кінець XIX – середина 30-х років XX століття)»* (2017), *«Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття до сьогодення»* (2018, 2020), *«Історико-культурні, природно-заповідні та лікувально-оздоровчі об'єкти Черкащини крізь призму інклюзивного туризму»* (2020) та ін.

Окрема сторінка в діяльності Центру – критико-бібліографічна робота, результатом якої стала підготовка серії бібліографічних видань: Бібліографічні покажчики *«Педагогічна наука на сторінках журналу «Советская педагогика» (1937-1991)»* (2010), *«Проблеми соціального виховання на сторінках журналу «Дитячий рух» (1925–1934)»*, *«Періодичні*

видання України 20 – початку 30-х рр. ХХ ст. як засіб популяризації теорії та практики дитячого руху» (уклад. І. О. Карпич).

Заслуговує на увагу створення хронологічно-тематичного покажчика «Українська історико-педагогічна наука у дзеркалі тематики дисертаційних досліджень (1995–2014)» (2014). Автор проекту і науковий редактор – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор О.В. Сухомлинська. У виданні представлена тематика дисертаційних досліджень з історії педагогіки на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук, заочною формою навчання у 1995–2014 роках зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, а також інших спеціальностей з педагогічних наук. В основу різномірної систематизації тем дисертацій покладений поділ на докторські та кандидатські, основними принципами обрано хронологічний та проблемно-тематичний. Відповідно структурний покажчик укладено за двома частинами: хронологічний покажчик заочною формою навчання тем дисертаційних досліджень зі спеціальності 13.00.01; покажчик за тематичною спрямованістю дисертаційних досліджень.

Центр – осередок організації та проведення міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій, семінарів: Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська педагогіка 1920-х років – сучасні оцінки і виміри» (2012), Всеукраїнська науково-практична конференція «Розвиток вітчизняного та зарубіжного дитячого руху: історія і сучасність» (2011, 2012) та ін.

З часом історико-педагогічний вектор досліджень було розширено науковими розвідками з теорії і практики соціальної педагогіки, соціальної роботи, молодіжної роботи тощо.

За 15-річну історію за результатами наукових досліджень захищено більше п'ятидесяти дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата наук (доктора філософії) (Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України).

Одночасно з підготовкою дисертаційних робіт наукові дослідження проводяться у контексті виконання наукових тем:

«Педагогічне краєзнавство Черкащини у підготовці майбутніх учителів» (державний реєстраційний номер № 0104U010897, 2005–2007 рр.);

«Інтегративна технологія використання педагогічного краєзнавства у дисциплінах гуманітарного циклу як складова підготовки майбутнього вчителя» (державний реєстраційний номер № 0107U012395, 2008–2009 рр.);

«Розвиток дитячого руху в Центральній Україні (друга половина ХІХ – ХХ ст.)» (фундаментальне дослідження, державний реєстраційний номер № 0110U001000, 2010–2012 рр.);

«Педагогічно-просвітницька діяльність громадських організацій України (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)» (фундаментальне дослідження, державний реєстраційний номер № 0113U000331, 2013–2015 рр.);

«Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (фундаментальне дослідження, державний реєстраційний номер № 0119U103978, 2020–2022 рр.);

Наукова тема кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи «Актуальні проблеми історико-педагогічного знання» (державний реєстраційний номер № 0111U009198);

Наукова тема кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи «Актуальні проблеми соціально-педагогічної теорії та практики» (реєстраційний номер 0111 U 00 75 47)».

З 2004 р. по 2020 р. результати наукових досліджень з історії педагогіки, педагогічного краєзнавства висвітлювалися на сторінках фахового видання «Історико-педагогічний альманах» (<http://ipa.udpu.edu.ua/>), заснованого УДПУ імені Павла Тичини та Інститутом педагогіки НАПН України. Головний редактор – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор О.В. Сухомлинська.

З метою популяризації наукових розробок, практичного досвіду у 2018 р. засновано науковий журнал «Соціальна робота та соціальна освіта» (srgso@udpu.edu.ua). З 2020 р. журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України категорії Б (наказ МОН України від 26.11.2020 № 1471), в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт (231 – Соціальна робота; 011 – Освітні, педагогічні науки; 015 – Професійна освіта; 016 – Спеціальна освіта).

У контексті розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти і науки, а також з метою популяризації науково-дослідницької діяльності у 2019 році створено інформаційний ресурс – сайт Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини: <https://fspu.udpu.edu.ua/наука/науково-дослідний-центр-педагогічно/>.

На сучасному етапі розвитку суспільства набуває актуальності та життєвої необхідності інтеграція освіти і науки в умовах вищої школи, співпраця ЗВО з науковими установами. У контексті означеного з кожним роком розширюються горизонти співпраці з НАПН України, а саме: відділенням загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України; відділом історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України (проведення наукових заходів, підготовки наукових видань тощо); Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського (участь у науково-методологічних заходах з історії освіти, що проводяться в бібліотеці: педагогічних читаннях, науково-методологічних та науково-практичних семінарах тощо).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Сьогодні Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства – осередок інтеграції освіти і науки як необхідної умови інноваційного розвитку будь-якої країни, суспільства. Тому основними завданнями його діяльності є співпраця з науковими установами, закладами вищої освіти, дослідження, апробація і впровадження у практику теоретико-методологічних засад педагогічно-краєзнавчої діяльності.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у підсиленні міждисциплінарних досліджень проблем педагогічного краєзнавства з метою розширення спектру діяльності науковців, наукових шкіл Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини у співпраці з науковими установами Національної академії педагогічних наук України та закладами Міністерства освіти і науки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Сухомлинська, О. (2015). Дослідження мікроісторії в сучасному історико-педагогічному вимірі. *Історико-педагогічний альманах*. Вип. 2, сс. 4–7.

Історико-педагогічні дослідження: регіональний вимір. (2006). *Вісник ЛНПУ імені Т. Шевченка. Серія педагогічні науки*, № 19 (114), 350 с.

Освіта крізь призму мікроісторії: заклади освіти, особистості, навчальна література, листування. (2015). Програма Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 11 с.

Петренко, О. (2020). Мікроісторичний підхід до висвітлення персоналій в історії педагогіки (на прикладі персоналії Г. І. Сухомлинської). В: *V Всеукр. наук.-методол. семінар з історії освіти Дослідницькі підходи до історико-педагогічних розвідок: від традицій до новацій*. Київ: ДНПБ, сс. 15–17.

Березівська, Л. (2016). Колекція журналу «Вільна українська школа» (1917–1920) як джерело мікроісторії освіти України. *Історико-педагогічний альманах*. Вип. 1, сс. 4–9.

Дічек, Н. (2020). Діяльність ученого як мікроісторія розвитку початкової освіти в Україні: Олександра Савченко. В: *III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*. Ніжин, сс. 57–59.

Антонець, Н. (2016). Мікроісторія освіти: Ровенська школа-інтернат № 1 у долі її вихованців (початок 1960-х рр.). *Інноватика у вихованні*. Вип. 3, сс. 64–67.

Міхно, О. (2020) Мікроісторичний підхід у дослідженні феномена педагогічної характеристики учня. В: *V Всеукр. наук.-методол. семінар з історії освіти Дослідницькі підходи до історико-педагогічних розвідок: від традицій до новацій*. Київ: ДНПБ, сс. 24–25.

Національна спілка краєзнавців України. URL: http://nsku.org.ua/?page_id=9099. [Дата звернення 01.03.2022].

Краєзнавство: науково-популярний журнал. URL: http://nsku.org.ua/?page_id=5603. [Дата звернення 01.03.2022].

Краєзнавство. (2020). *Енциклопедія освіти*. 2-е вид. Київ, сс. 494
Шляхами шкільного краєзнавства (Педагогічний музей України Національної академії педагогічних наук України). URL: http://pmu.in.ua/news/chlahami_chiln_krayeznavstva/ [Дата звернення 01.03.2022].

Педагогічний музей України Національної академії педагогічних наук України. URL: <http://pmu.in.ua/books>. [Дата звернення 01.03.2022].

Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН України та МОН України. URL: <https://fspro.udpu.edu.ua/наука/науково-дослідний-центр-педагогічно/>. [Дата звернення 01.03.2022].

Нестругіна, Л. та Полехіна, В. (2010). *Школа і долі*: монографія. Київ: КВЦ, 248 с.

Полехіна, В. (2011). Долі репресованих освітян крізь призму сучасних студентських досліджень. *Історико-педагогічний альманах*. № 1, сс. 29–32.

Репресовані освітяни Черкащини. (2008). *Іменний покажчик*. Уклад. В. М. Полехіна. Умань: РВЦ «Софія», 104 с.

Нестругіна, Л. та Полехіна, В. (2020). *Святиться учителя ім'я. УДПУ*

імені Павла Тичини. Умань: ВПЦ «Візаві», 432 с.

Кравченко, О., Коляда, Н. та Чупіна, К. (2020). З досвіду соціальної роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. *Соціальна робота та соціальна освіта*. Вип. 1 (4), сс. 112–141.

Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття – до сьогодення, (2020). кол. моногр. Т. В. Семігіна, Н. М. Коляда, О. О. Кравченко, Т. Д. Кочубей, І. В. Албул. Умань: Сочінський М. М., 315 с.

Клименко, Ю. (2017). *Розвиток есперанто-руху в Україні (кінець XIX – середина 30-х років XX століття)*: монографія. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 457 с.

Кравченко, О. (2016). *Всеукраїнський Пролеткульт: освітньо-просвітницька та культуротворча діяльність (1917-1932)*: монографія. Умань: ПП Жовтий, 386 с.

Розвиток дитячого руху в Україні: документи та матеріали (початок XX ст. – середина 30-х років XX ст.), (2012). Збірник. Уклад. Н. М. Коляда. Умань: ПП Жовтий, 228 с.

Хрестоматія педагогічного краєзнавства Черкащини: навч. посіб. у 2-х кн. (2012) / за заг. ред. Н. С. Побірченко. Умань: ПП Жовтий, Кн. 2, сс. 306–325.

Педагогічна наука на сторінках журналу «Советская педагогика» (1937-1991). (2010). Бібліографічний покажчик. Уклад. проф. Н.С. Побірченко. Умань: ПП Жовтий, 323 с.

Коляда, Н. (2012). *Проблеми соціального виховання на сторінках журналу «Дитячий рух» (1925–1934)*. Бібліографічний покажчик / уклад. Н. М. Коляда. Київ: Науковий світ, 119 с.

Карпич, І. (2015). *Періодичні видання України 20 – початку 30-х рр. XX ст. як засіб популяризації теорії та практики дитячого руху*: наук. вид. І. О. Карпич. Умань: ФОП Жовтий О. О., 97 с.

Українська історико-педагогічна наука у дзеркалі тематики дисертаційних досліджень (1995–2014): хронологічно-тематичний покажчик закордированих тем дисертаційних досліджень зі спеціальності 13.00.01. (2014). Автор проекту і наук. ред. Сухомлинська О. В.; наук. конс. Побірченко Н. С. Умань: ФОП Жовтий, 357 с.

Дослідницькі підходи до історико-педагогічних розвідок: від традицій до новацій. (2020). 36. матеріалів V Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, 21 жовт. 2020 р., Київ / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та ін.; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.; літ. ред. Хопта С. М.; бібліогр. ред. Демида Є. Ф.]. Київ: ДНПБ, 47 с.

REFERENCES

Sukhomlynska, O. (2015). *Doslidzhennia mikroistorii v suchasnomu istoryko-pedahohichnomu vymiri* [Research of microhistory in the modern historical and pedagogical aspect]. *Istoryko-pedahohichni almanakh*. Vyr. 2, ss. 4–7. [in Ukrainian]

Istoryko-pedahohichni doslidzhennia: rehionalnyi vymir [Historical and pedagogical research: regional aspect]. (2006). *Visnyk LNPУ imeni T. Shevchenka. Seriiia pedahohichni nauky*, No 19 (114). 350 s. [in Ukrainian]

Osvita kriz pryzmu mikroistorii: zaklady osvity, osobystosti, navchalna

literatura, lystuvannia [Education through the prism of microhistory: educational institutions, personalities, educational literature, correspondence]. (2015). Prohrama Vseukr. nauk.-prakt. konf. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 11 s. [in Ukrainian]

Petrenko, O. (2020). Mikroistorychnyi pidkhid do vysvitlennia personalii v istorii pedahohiky (na prykladi personalii H.I. Sukhomlynskoï) [Microhistorical approach to the coverage of personalities in the history of pedagogy (on the example of the personalities of GI Sukhomlynska)]. V: V Vseukr. nauk.-metodol. seminar z istorii osvity *Doslidnytski pidkhody do istoryko-pedahohichnykh rozvidok: vid tradytsii do novatsii*. Kyiv: DNPB, ss. 15–17. [in Ukrainian]

Berezivska, L. (2016). Kolektsiia zhurnalu “Vilna ukrainska shkola” (1917–1920) yak dzherelo mikroistorii osvity Ukrainy [Collection of the magazine “Free Ukrainian School” (1917-1920) as a source of microhistory of education in Ukraine]. *Istoryko-pedahohichnyi almanakh*. Vyp. 1, ss. 4–9. [in Ukrainian]

Dichek, N. (2020). Diialnist uchenoho yak mikroistoriia rozvytku pochatkovoï osvity v Ukraini: Oleksandra Savchenko [The activity of a scientist as a micro-history of the development of primary education in Ukraine: Oleksandra Savchenko]. V: III Vseukrainska naukovopraktychna internet-konferentsiia *Pochatkova osvita: istoriia, problemy, perspektyvy*. Nizhyn, ss. 57–59. [in Ukrainian]

Antonets, N. (2016). *Mikroistoriia osvity: Rovenska shkola-internat No 1 u doli yii vykhovantsiv* (pochatok 1960-kh rr.) [Microhistory of education: Rivne boarding school No 1 in the destiny of its pupils (beginning of the 60-s)]. *Innovatyka u vykhovanni*. Vyp. 3, ss. 64–67. [in Ukrainian]

Mikhno, O. (2020) *Mikroistorychnyi pidkhid u doslidzhenni fenomena pedahohichnoi kharakterystyky uchnia* [Microhistorical approach in the study of the phenomenon of pedagogical characteristics of the student]. V: V Vseukr. nauk.-metodol. seminar z istorii osvity *Doslidnytski pidkhody do istoryko-pedahohichnykh rozvidok: vid tradytsii do novatsii*. Kyiv: DNPB, ss. 24–25. [in Ukrainian]

Natsionalna spilka kraieznavtsiv Ukrainy [National Union of Local Historians of Ukraine]. URL: http://nsku.org.ua/?page_id=9099 [Data zvernennia 01.03.2022]. [in Ukrainian]

Kraieznavstvo: naukovopopuliarnyi zhurnal [Local lore: popular science magazine]. URL: http://nsku.org.ua/?page_id=5603 [Data zvernennia 01.03.2022]. [in Ukrainian]

Kraieznavstvo [Local lore]. (2020). *Entsyklopediia osvity*. 2-e vyd. Kyiv, ss. 494 [in Ukrainian]

Shliakhamy shkilnoho kraieznavstva (Pedahohichnyi muzei Ukrainy Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy) [School local lore (Pedagogical Museum of Ukraine of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine)]. URL: http://pmu.in.ua/news/chlahami_chiln_kraieznavstva/ [Data zvernennia 01.03.2022]. [in Ukrainian]

Pedahohichnyi muzei Ukrainy Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy [Pedagogical Museum of Ukraine of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]. URL: <http://pmu.in.ua/books>. [Data zvernennia 01.03.2022]. [in Ukrainian]

Naukovodoslidnyi tsentr pedahohichnoho kraieznavstva podviinoho

pidporiadkuvannia NAPN Ukrainy ta MON Ukrainy [Research Center for Pedagogical Local History of the Double Subordination of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine]. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/nauka/naukovo-doslidnyi-tsentredahohichno/> [Data zvernennia 01.03.2022]. [in Ukrainian]

Nestruhina, L. & Poliekhina, V. (2010). *Shkola i doli: monohrafiia* [School and destiny: monograph]. Kyiv: KVITs, 248 s. [in Ukrainian]

Poliekhina, V. (2011). Doli represovanykh osvitian kriz pryzmu suchasnykh studentskykh doslidzhen [The destinies of repressed teachers in the views of modern student research]. *Istoryko-pedahohichniy almanakh*. No 1, ss. 29–32. [in Ukrainian]

Represovani osvitiiany Cherkashchyny [Repressed teachers of Cherkasy region]. (2008). *Imennyi pokazhchyk / uklad. V. M. Poliekhina*. Uman: RVTs “Sofia”, 104 s. [in Ukrainian]

Nestruhina, L. & Poliekhina, V. (2020). *Sviatytisia uchytelia imia* [Teacher's names are holy]. UDPU imeni Pavla Tychyny. Uman: VPTs “Vizavi”, 432 s. [in Ukrainian]

Kravchenko, O., Koliada, N. & Chupina, K. (2020). Z dosvidu sotsialnoi roboty v Umanskomu derzhavnomu pedahohichnomu universyteti imeni Pavla Tychyny [From the experience of social work at Pavlo Tychyna State Pedagogical University]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*. Vyp. 1 (4), ss 112–141. [in Ukrainian]

Zhinky v istorii profesiinoi sotsialnoi roboty: vid XIX stolittia – do sohodennia, kol. Monohr [Women in the history of professional social work: from the 19th century to the present]. (2020). T. V. Semyhina, N. M. Koliada, O. O. Kravchenko, T. D. Kochubei, I. V. Albul. Uman: Sochynskyi M. M., 315 s. [in Ukrainian]

Klymenko, Yu. (2017). *Rozvytok esperanto-rukhu v Ukraini (kinets XIX – seredyna 30-kh rokiv XX stolittia)*: [Development of the Esperanto movement in Ukraine (the end of 19th – the mid 30-s of the 20th century)]: monohrafiia. Uman: Vydavets “Sochynskyi M. M.”, 457 s. [in Ukrainian]

Kravchenko, O. (2016). *Vseukrainskyi Proletkult: osvitho-prosvitnytska ta kulturotvorcha diialnist (1917-1932)*: [All-Ukrainian Proletcult: educational and cultural activities]: monohrafiia. Uman: PP Zhovtyi, 386 s. [in Ukrainian]

Rozvytok dytiachoho rukhu v Ukraini: dokumenty ta materialy (pochatok XX st. – seredyna 30-kh rokiv XX st.) [Development of the children's movement in Ukraine: documents and materials (beginning of the 20th – mid 30-s of the 20th century)]. (2012). Zbirnyk / uklad. N. M. Koliada. Uman: PP Zhovtyi, 228 s. [in Ukrainian]

Khrestomatiia pedahohichnoho kraieznavstva Cherkashchyny: [Textbook of pedagogical local lore of Cherkasy region] :navch. posib. u 2-kh kn. (2012) / za zah. red. N. S. Pobirchenko. Uman: PP Zhovtyi, Kn. 2, ss. 306–325. [in Ukrainian]

Pedahohichna nauka na storinkakh zhurnaln “Sovetskaia pedahohyka” (1937-1991) [Pedagogical science in the pages of the journal “Soviet Pedagogy” (1937-1991)]. (2010). Bibliohrafichnyi pokazhchyk / Uklad. prof. N.S. Pobirchenko. Uman: PP Zhovtyi, 323 s. [in Ukrainian]

Koliada, N. (2012). *Problemy sotsialnoho vykhovannia na storinkakh zhurnaln «Dytiachyi rukh» (1925–1934)* [Problems of social education in the pages of the magazine “Children's Movement” (1925-1934)]. Bibliohrafichnyi pokazhchyk.

Uklad. N. M. Koliada. Kyiv: Naukovyi svit, 119 s. [in Ukrainian]

Karpych, I. (2015). *Periodychni vydannia Ukrainy 20 – pochatku 30-kh rr. XX st. yak zasib populiaryzatsii teorii ta praktyky dytiachoho rukhu*: [Periodicals of Ukraine 20's – beginning of the 30's of the 20th century as a means of popularizing the theory and practice of children's movement]: nauk. vyd. I. O. Karpych. Uman: FOP Zhovtyi O. O., 97 s. [in Ukrainian]

Ukrainska istoriko-pedahohichna nauka u dzerkali tematyky dysertatsiinykh doslidzhen (1995–2014): khronolohichno-tematychnyi pokazhchyk zakoordynovanykh tem dysertatsiinykh doslidzhen zi spetsialnosti 13.00.01 [Ukrainian historical and pedagogical science in the mirror of dissertation research topics (1995–2014): chronological and thematic index of coordinated dissertation research topics in the specialty 13.00.01]. (2014). Avtor proektu i nauk. red. Sukhomlynska O. V. ; nauk. kons. Pobirchenko N. S. Uman: FOP Zhovtyi, 357 s. [in Ukrainian]

Doslidnytski pidkhody do istoriko-pedahohichnykh rozvidok: vid tradytsii do novatsii [Research approaches to historical and pedagogical research: from traditions to innovations]. (2020). Zb. materialiv V Vseukr. nauk.-metodol. seminaru z istorii osvity, 21 zhovt. 2020 r., Kyiv. NAPN Ukrainy, Vid-nia zah. pedahohiky ta filosofii osvity, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho ta in.; [redkol.: Berezhivska L. D. (holova redkol.), Sukhomlynska O. V., Tarnavska S. V.; lit. red. Khopta S. M.; biblio. red. Demyda Ye. F.]. Kyiv: DNPB, 47 s. [in Ukrainian]

RESEARCH CENTER OF PEDAGOGICAL LOCAL STUDIES: 15 YEARS OF ACTIVITY

Natalia Koliada

Doctor in Sciences (in Pedagogy), Professor,
Professor at Social Pedagogy and Social Work Department,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine

ORCID: 0000-0003-3623-6552

e-mail: Koliada_n@ukr.net

Kravchenko Oksana

Doctor in Sciences (in Pedagogy), Professor,
Professor, the Dean at
the Department of Social and Psychological Education,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine

ORCID: 0000-0002-9732-6546

e-mail: okskravchenko@ukr.net

Abstract. The article, based on the analysis of general approaches to the study of pedagogical local lore, describes the activities of the Research Center for Pedagogical Local Lore of dual subordination to the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine. The center was established in 2006 at Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. It was found that among the various areas of the research,

a regional approach is established, based on the coverage of patterns of development of national education and pedagogical thought on little-known, unique regional materials. One aspect of this regional approach is the subject of research in pedagogical local lore – the field of pedagogical knowledge about the peculiarities of education, science, pedagogical thought, culture of the local area, study, preservation and creative use of regional pedagogical experience in theory and practice of modern educational institutions. The development of fundamental and applied research on the problems of pedagogical local lore is the main goal of a number of research structures. In particular, the Pedagogical Museum of Ukraine of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

It is proved that in the process of development of pedagogical local lore an important place is occupied by the cooperation of higher education institutions with scientific institutions of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. At Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University the Research Center of Pedagogical Local Lore of double subordination to the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine has been operating since 2006. Coordinates the activities of the Center for the Department of General Pedagogy and Philosophy of Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

The purpose and objectives of the Center for Pedagogical Local Lore - the development of basic and applied research on pedagogical local lore, coordination of research activities in the field of pedagogical local lore, creating opportunities for testing and implementation of research results, attracting talented young people to active research. It is determined that the Research Center for Pedagogical Local Lore is a center for the integration of education and science as a necessary condition for the innovative development of any country or society. Therefore, the main objectives of its activities are cooperation with scientific institutions, institutions of higher education, research, testing and implementation of theoretical and methodological principles of pedagogical and local lore.

Prospects for further research are to strengthen interdisciplinary research on pedagogical local lore in order to expand the range of activities of scientists, scientific schools of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University in cooperation with scientific institutions of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine.

Keywords: local lore, pedagogical local lore, integration of education and science, regional scientific researches, research center of pedagogical local lore.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2022р.